

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ Γ' ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΛΥΚΕΙΩΝ
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ
(04/06/2014)

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

A.1

Θα μπορούσαν να επισημανθούν τα ακόλουθα στοιχεία, που είναι κοινά με στοιχεία ενός θεατρικού έργου. Έτσι, στο διήγημα:

/ συμμετέχουν πολλά πρόσωπα, που δρουν, είτε ως πρωταγωνιστές, είτε ως δευτερογενείς, είτε ως σιωπηρά («βουβά») πρόσωπα. Αυτό φαίνεται και από τη σκηνή της υιοθεσίας, όπου συμμετέχει μια πληθώρα προσώπων, πολλά από τα οποία είναι βουβά, ενώ άλλα συμμετέχουν ενεργότερα.

/ χρησιμοποιείται σε πολλά σημεία ο διάλογος, ένα από τα πιο απαραίτητα στοιχεία του θεατρικού λόγου όπως για παράδειγμα ο διάλογος που διαμείβεται μεταξύ του Γιωργή και της μητέρας του.

/ παρατηρείται εναλλαγή προσώπων, σκηνών, επεισοδίων

/ παρουσιάζονται διαφορετικοί χώροι, που εναλλάσσονται, όπως τα σκηνικά του θεάτρου (το εσωτερικό του σπιτιού, η αυλή του, η εκκλησία κ.ά.) τέλος,

/ υπάρχουν δομικές ενότητες με σχετική αυτοτέλεια, όπως οι πράξεις ενός θεατρικού έργου.

B1.

Τα διηγήματα του Βιζυηνού είναι γραμμένα σε μίαν απλούστερη, σχετικά κομψή και – πράγμα παράξενο – σχετικά θερμή καθαρεύουσα. Το παραπάνω διαπιστώνεται σε αφηγηματικά ή περιγραφικά αποσπάσματα, όπως: «Αί οικονομικά μας δυσχέρειαι.....κατώρθωσε να υιοθετήση». Όχι σπάνια όμως η αφήγηση αποβάλλει τον μετριοπαθή γλωσσικό καθωσπρεπισμό και πλησιάζει το λόγο της καθημερινής ζωής και πράξης. Αυτό γίνεται κυρίως στα σημεία εκείνα που υπάρχει διάλογος. Και στα πεζογραφήματα του Βιζυηνού, στα οποία η αφήγηση δεν είναι στατική, υπάρχει πυκνή δράση και συχνός διάλογος. Σε τέτοιες περιπτώσεις είναι που η καθαρεύουσα εγκαταλείπεται και τα διάφορα πρόσωπα, οι απλοί άνθρωποι του λαού, εκφράζονται με τη γλώσσα του δικού τους περιβάλλοντος και της δικής τους καρδιάς. Το παραπάνω φαίνεται και στο απόσπασμα: «Δός το πίσου το Κατερινιώ...που να στολίση μιάν ημέρα το σπίτι μας».

B2. α. Ως προς τη χρονική διάρκεια, σε μερικά σημεία παρατηρείται συμπύκνωση του πραγματικού χρόνου της αφήγησης (σύννοψη ή επιτάχυνση), και έτσι ο χρόνος του μύθου είναι μικρότερης διάρκειας από εκείνον της ιστορίας (για παράδειγμα, αναφέρεται με πολύ λίγα λόγια ολόκληρη η περίοδος της ζωής του πρώτου υιοθετημένου κοριτσιού).

Αυτή η σύννοψη χρόνου αποσκοπεί στο να καλυφθεί γρήγορα ένα μεγάλο χρονικό διάστημα χωρίς να χαλαρώσει ο αφηγηματικός ρυθμός και να νιώσει ανία ο αναγνώστης. Η λειτουργία όμως της σύννοψης είναι και ψυχολογική, στοχεύει στο να

δημιουργηθεί στον αναγνώστη η εντύπωση της σπουδής που χαρακτηρίζει τη μητέρα στην προσπάθειά της να διεκπεραιώσει την «υποχρέωση» που για «άγνωστους» ακόμη λόγους νιώθει πιεστική επάνω της. Έτσι το διήγημα διατηρεί αμείωτο το ρυθμό, αλλά και το ενδιαφέρον του αναγνώστη.

β. Με τη χρήση της αναδρομικής αφήγησης στο συγκεκριμένο χωρίο ο συγγραφέας επιτυγχάνει πολλαπλούς στόχους. Κατά πρώτον ποικίλει την αφηγηματική γραμμή καθιστώντας το αφήγημα πιο ενδιαφέρον απ' ό,τι θα ήταν, εάν υιοθετούσε μια μονότονη ευθύγραμμη αφήγηση.

Κατά δεύτερον παρουσιάζει πληροφορίες γύρω από την κοπιώδη και επώδυνη ψυχικά και σωματικά ανατροφή του υιοθετημένου τέκνου προκειμένου να ενισχύσει την επιχειρηματολογία της μητέρας στην προσπάθειά της να αποδείξει στον αρνητικά διακεείμενο γιό της, Γιωργή, το δίκαιο της υιοθεσίας. Έτσι, εφόσον πραγματικός γονιός είναι αυτός που σηκώνει το βάρος της ανατροφής και όχι αυτός που απλά γεννά, η μητέρα αποδεικνύει ότι το υιοθετημένο παιδί είναι πραγματικά δικό της, όπως και τα υπόλοιπα φυσικά της τέκνα.

Γ1. Οι ψυχογραφικές ικανότητες του Βιζυηνού αναδεικνύονται στο συγκεκριμένο απόσπασμα, όπου εκδηλώνονται οι εκδηλώσεις των ψυχικών λειτουργιών που σημαδεύουν τους φυσικούς και τους θετούς γονείς της υιοθετημένης κόρης.

Οι φυσικοί γονείς, παρότι οικειοθελώς αποχωρίζονται το φυσικό τους τέκνο, δεν μπορούν να μείνουν ασυγκίνητοι απέναντι στην τελετή που επισφραγίζει τον οριστικό χωρισμό. Οι δεσμοί αίματος αποδεικνύονται ακατάλυτοι. Η δράση είναι εσωτερική, ψυχική και όχι εξωτερική.

Χωρίς να υποπίπτει στο μελοδραματισμό, ο αφηγητής με μια λιτή συγκλονιστική περιγραφή αποδίδει τα συναισθήματα των συμμετεχόντων στην τελετή της υιοθεσίας.

Ο πατέρας ως άνδρας, είναι πιο συγκρατημένος στις εκδηλώσεις του. Εκδηλώνει έναν βουβό πόνο: «ήταν ωχρός και έβλεπε περίλυπος εμπρός του». Αντίθετα η σύζυγος, ως γυναίκα, είναι πιο εξωστρεφής και εκδηλωτική: «έκλαιεν ακουμβημένη ...».

Η θετή μητέρα, από την άλλη, βιώνει σιωπηρά το αγωνιώδες μαρτύριον μιας ενδεχόμενης παρεμβολής από τρίτο στη διαδικασία της υιοθεσίας.

Ο Βιζυηνός καταφέρει για άλλη μια φορά να αναπλάσει τα ανθρώπινα συναισθήματα των ηρώων εντός της ψυχής του αναγνώστη μ' έναν τρόπο αριστοτεχνικό, λιτό χωρίς περιττές περιφράσεις.

Δ1. Και τα δύο αποσπάσματα αναφέρονται σε υιοθεσίες μικρών κοριτσιών. Αποτελούν έργα Ελλήνων λογοτεχνών που ηθογραφούν τμήματα της Νεοελληνικής κοινωνίας του προπερασμένου αιώνα διαφορετικών όμως περιοχών. Ωστόσο παρουσιάζουν ομοιότητες, μερικές από τις οποίες είναι οι εξής:

- Και στις δύο υιοθεσίες το αντικείμενο της υιοθεσίας είναι ένα μικρό κορίτσι. Ενδεχομένως αυτό υποδηλώνει και την δυσμενή κοινωνική θέση της γυναίκας

σε προγενέστερες κοινωνίες. Το κορίτσι συνεπάγονταν αυξημένο βάρος για την οικογένεια μια και έπρεπε, φτάνοντας σε ηλικία γάμου, να προικοδοτηθεί.

- Και στις δύο περιπτώσεις είναι εμφανές πως το βασικό κίνητρο αποδέσμευσης των κοριτσιών από τη φυσική τους οικογένεια είναι η φτώχεια που καθιστά την ανατροφή τους από δυσχερή έως αδύνατη.
- Τέλος και στις δύο περιπτώσεις οι θετοί γονείς διακρίνονται από βαθιά θρησκευτικότητα που αποτελεί και βασικό κίνητρο για τη υιοθεσία, που τη βλέπουν ως μέσο ψυχικής ανάτασης και λύτρωσης.

Από την άλλη πλευρά τα δύο αποσπάσματα διακρίνουν και δύο τουλάχιστον βασικές διαφορές:

- Στο απόσπασμα του Βιζυηνού το κορίτσι είναι γνωστών γονέων που παραδίδουν το παιδί τους ακολουθώντας συγκεκριμένη διαδικασία υιοθεσίας. Αντίθετα στο απόσπασμα του Κονδυλάκη το βρέφος εγκαταλείπεται. Προφανώς η άγνωστη μητέρα είναι κάποια εξαθλιωμένη ύπαρξη που αδυνατεί να αναθρέψει το βρέφος για λόγους ίσως κοινωνικούς, αλλά και οικονομικούς, όπως δηλώνουν και τα φτωχικά ρουχαλάκια του μικρού.
- Μια άλλη διαφορά είναι η ηλικία των προς υιοθεσία τέκνων. Στο απόσπασμα του Βιζυηνού έχουμε κοράσιον, δηλαδή κοριτσάκι που έχει αντίληψη των όσων συμβαίνουν. Αντίθετα ο Κονδυλάκης αναφέρεται σε βρέφος που ακόμη έχει ανάγκη θηλασμού, όπως δηλώνεται και στο απόσπασμα, και έχει εγκαταλειφθεί πιθανότατα λίγες ώρες ή μέρες μετά τη γέννησή του.

